

Research Paper

Evaluating the Components of a Child-Friendly City (A Case Study of Amol)

Zahra Barandeh¹ , Sedigheh Lotfi² , Naser Aligholiadeh Firouzjaee^{*3}

¹ M.A. Student, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

² Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

³ Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

[10.22080/usfs.2024.26957.2425](https://doi.org/10.22080/usfs.2024.26957.2425)

Received:

April 4, 2024

Accepted:

August 20, 2024

Available online:

September 8, 2024

Keywords:

Child-friendly city, urban space, sense of place, park, Amol

Abstract

The service and social inequalities resulting from poor urban conditions underline the necessity of focusing more on children, who constitute a vulnerable and crucial segment of society. Meeting children's needs and demands within the framework of child-friendly city principles is essential. This study aims to assess the status of child-friendly city components and indicators in Amol, prioritizing them based on feedback from children and their parents. The research methodology involves surveys, questionnaires, and interviews with children as the analysis units and the entire child population of Amol as the statistical population. Through Cochran's sampling method, 250 samples were chosen using cluster random sampling. Data analysis employed the one-sample t-test and Friedman's test. The findings indicate that not all components of a child-friendly city are deficient and exhibit a notable deviation from the desired level. Moreover, there is a significant variance in the importance levels of these components; notably, access to services ranks highest in priority, while participation and valuing of children rank lowest. This suggests a lack of attention to fulfilling children's needs and desires within the context of child-friendly city components. Children have not been adequately acknowledged as stakeholders in development decisions. To enhance child-friendly indicators, prioritizing children's participation and recognizing their value are imperative.

Copyright © 2024 The Authors. Published by University of Mazandaran. This work is published as an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4>). Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited.

*Corresponding Author: Naser Aligholiadeh Firouzjaee

Address: Associate Professor of Geography and Urban Planning, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

Tel: 09125476715

Email: n.firouzjaie@umz.ac.ir

1. Introduction

In the ongoing research on child-friendly cities, urban public spaces, the roles of housing, school, transportation, community networks, play and green space, and governance are investigated and highlighted as essential prerequisites for urban living with children. Service and social inequalities stemming from the inadequate state of urbanization underscore the importance of planning to address the requirements of various age groups, particularly children. As the most vulnerable demographic in society, children are at a higher risk compared to other groups amidst evolving environmental and social conditions. By prioritizing children's needs and rights, child-friendly cities create a foundation for sustainable child development, enabling children to reach their potential and positively contribute to their communities. The construction of child-friendly cities aims primarily to ensure children's well-being and healthy growth. A child-friendly environment includes both a friendly physical space and a friendly social environment. This study aims to assess the status of child-friendly city components and indicators in Amol, prioritizing them based on feedback from children and parents.

2. Research Methodology

The current research is grounded in a survey with practical goals, utilizing a descriptive-analytical method. The research variables were derived from theoretical foundations, external and internal background studies, and preliminary fieldwork. Data pertaining to these variables were collected through questionnaires, interviews, and observations. The questionnaire utilized a 5-point Likert scale ranging from "very high" (5) to "very low" (1).

Children constitute the analysis units in this study, with the statistical population encompassing all children in Amol. Given the broad statistical population, random sampling was employed, and results from the sample investigation were extrapolated to the entire population using appropriate probabilistic techniques. The sample size, determined using Cochran's sampling formula for questionnaire completion, was 250 individuals. Furthermore, data analysis involved descriptive and inferential statistical methods, including t-tests and Friedman's test.

3. Research Findings

Descriptive results from the sample respondent population reveal that 43% of respondents are men, while 57% are women. Regarding age groups, most respondents fell within the 30 to 40-year-old bracket, with the average age of children in the sample being nine years.

Research findings indicate an unfavorable status for Amol city concerning the components of a child-friendly city. The average ratings for safety and security, participation and valuing of children, access to services, and play space and urban green areas were 2.64, 2.53, 2.85, and 2.52, respectively. These ratings were below the average and theoretical median, with the t-statistics test showing a significance level of less than five percent between the above-average ranks and the theoretical median. The component showing the least deviation from the optimal limit or theoretical mean was access to services, while the component with the highest deviation was playgrounds and urban green spaces.

Results from Friedman's test indicate significant differences in the importance and priority levels of the components. The

chi-square value was 36.69, with a significance level of less than one percent. Among the child-friendly city components, access to services ranked first with an average rating of 2.91, followed by safety and security at 2.64. Playgrounds and urban green areas ranked third with an average rating of 2.26, and participation and valuing of children ranked fourth with an average rating of 2.19.

4. Conclusion

Survey results highlight the limited attention given to fulfilling the needs and desires of children within the child-friendly city framework in the study area. Children have not been acknowledged as stakeholders in development decisions. Therefore, the focus should center on children's participation and recognition to address child-friendly indicators effectively. An examination of theoretical perspectives reveals that the outcomes of this research contrast with Zanganeh et al.'s (1402) findings in the new city of

Golbahar, particularly concerning the desirability of willingness to participate. In this research, the participation and valuing of children components are rated below the average level. Conversely, the results align with Farzadbehtash's (2021) studies, indicating that the overall state of Gol Square organization in the Marzdaran neighborhood is opposed to child-friendly city indicators.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

The authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

علمی پژوهشی

ارزیابی شاخص‌های شهر کودک‌مدار: مطالعه موردی آمل

زهرا برنده^۱، صدیقه لطفی^۲، ناصر علیقلی‌زاده فیروزجائی^{۳*}

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد گروه جغرافیا و آمایش شهری، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران
^۲ استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران
^۳ دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

[10.22080/usfs.2024.26957.2425](https://doi.org/10.22080/usfs.2024.26957.2425)

چکیده

نابرابری‌های خدماتی و اجتماعی ناشی از وضعیت نامناسب شهرنشینی، توجه بیش‌ازپیش به کودکان به‌عنوان جمعیت آسیب‌پذیر و حساس جامعه را در جهت تأمین نیازها و خواسته‌های آنها براساس اصول و مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک ضروری می‌سازد. هدف از این مقاله سنجش وضعیت مؤلفه‌ها و شاخص‌های شهر دوستدار کودک از دیدگاه کودکان و والدینشان و اولویت‌بندی مؤلفه‌ها براساس میزان اهمیت آنها است. مطالعه موردی این پژوهش، شهر آمل است. این پژوهش از نظر اهداف کاربردی توسعه‌ای و از نظر ماهیت و روش توصیفی-تحلیلی مبتنی بر پیمایش است. داده‌های مربوط به هر یک از متغیرها از طریق پرسشنامه و مصاحبه جمع‌آوری گردید. واحدهای تحلیل این پژوهش کودکان و جامعه آماری، کلیه کودکان شهر آمل است. با توجه به گستردگی جامعه آماری، از روش نمونه‌گیری کوکران، ۲۵۰ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب گردید. داده‌های به‌دست‌آمده از طریق آزمون آماری تی تک نمونه‌ای و فریدمن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج آزمون‌های آماری نشان می‌دهد همه مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک در شهر آمل در وضعیت نامناسب نیست و با سطح مطلوب تفاوت معناداری دارد. همچنین بین مؤلفه‌ها براساس سطح اهمیت مطلوبیت، تفاوت معنادار است. در این رابطه مؤلفه دسترسی به خدمات دارای بالاترین اولویت و در رتبه اول و مؤلفه مشارکت و ارزش‌دهی به کودکان دارای پایین‌ترین اولویت بوده است. بنابراین در تأمین نیازها و خواسته‌های کودکان در ناحیه مورد مطالعه در چارچوب مؤلفه‌ها و شاخص‌های شهر دوستدار کودک توجه اندکی شده است. همچنین آنها به‌عنوان ذی‌نفعان در تصمیمات توسعه‌ای شناخته نشدند. لذا در تحقق بخشی شاخص‌های دوستدار کودک، باید مؤلفه مشارکت کودکان و ارزش‌دهی به آنها در کانون توجه قرار گیرد.

تاریخ دریافت:

۱۶ فروردین ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش:

۳۰ مرداد ۱۴۰۳

تاریخ انتشار:

۱۸ شهریور ۱۴۰۳

کلیدواژه‌ها:

شهر کودک‌مدار، فضای شهری، تعلق مکانی، پارک، آمل

این مقاله مستخرج از پایان نامه مقطع ارشد نویسنده اول است.

* نویسنده مسئول: ناصر علیقلی‌زاده فیروزجائی

تلفن: ۰۹۱۲۵۴۷۶۷۱۵

ایمیل: n.firouzjaie@umz.ac.ir

آدرس: دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

۱ مقدمه

تکنولوژی به‌طور چشمگیری کاهش یافته است، به‌طوری که بیشتر کودکان تمایل به بازی‌های رایانه‌ای دارند و آن را به بازی در فضای باز ترجیح می‌دهند، عدم وجود امکانات و طراحی نامناسب فضاها و محلات مسکونی محل زندگی کودک براساس مؤلفه‌ها و شاخص‌های شهر دوستدار کودک یکی از مهم‌ترین دلایل بروز این بحران است (ضرغامی^۴ و همکاران، ۲۰۱۹).

کوانسیون سازمان ملل متحد در بحث حقوق کودک، دولت محلی را وادار به تلاش دوستی با کودک کرده است و خواستار این است که کودکان و نوجوانان در مرکز توجه قرار بگیرند و به عبارتی دولت محلی، برنامه‌ریزان و طراحان شهری نقش بسزایی را باید در ایجاد فضای اجتماعی و فیزیکی کافی و همچنین محیط‌هایی مطلوب و قابل دسترس و ایمن برای کودکان در راستای شهر دوستدار کودک ایفا کنند (Jansson et al, 2022). شهر دوستدار کودک به‌طور کلی به این معنا است که نهادهای دولتی چگونه این شهرها را براساس علایق و سلیقه‌های بچه‌ها اداره می‌کنند. همچنین به شهرهایی کودک‌مدار اطلاق می‌شود که در آن به حقوق اساسی کودکان مانند سلامت، آموزش، فرهنگ، ایمنی، امنیت، فضای سبز کافی و فضای بازی مناسب و به تعلق خاطر کودکان به شهر اهمیت داده می‌شود (Korpela, 2014). بدین ترتیب شهرهای دوستدار و سازگار با کودک، محیط سالم و ایمنی هستند که بستری مناسب برای رشد کودکان در همه سنین هستند. این شهرها زندگی ایمن را تضمین می‌کنند. و دسترسی خدمات و تسهیلات اساسی را برای همگان فراهم می‌آورند. (زیاری^۵، ۲۰۲۰:۱۷۵). در تحقیقات اخیر در زمینه شهرهای دوستدار کودک، فضاهای عمومی شهری، نقش مسکن، حمل‌ونقل، مدارس، شبکه‌های اجتماعی و فضاهای بازی و سبز شهری به‌عنوان پیش‌نیازهای

دوره کودکی بهترین زمینه را برای تعالی شخصیتی، تربیتی و میل بیشتر به زندگی جمعی انسان فراهم می‌کند. بدین ترتیب توجه به ایجاد محیطی مناسب برای رشد کودک و آشنایی با نیازها و سرشت فطری او، زمینه رشد درست شخصیتی و تربیتی کودک را به‌عنوان نسل سالم فردا مهیا می‌کند، همین عامل در تأمین سلامت اجتماعی نسل بعد و کاهش تنش‌های اجتماعی، نقش مهمی پیدا می‌کند بدین ترتیب فضای شهری باید محلی برای آموزش و پرورش کودکان بوده و باید برای کودکان امنیت را به ارمغان بیاورد و برای آن‌ها جذابیت لازم را داشته باشد (حیدری^۱ و همکاران، ۲۰۲۰: ۶۵). کودکان به‌عنوان کوچک‌ترین شهروندان، حقوق شهروندی خاص خود را دارند تا از آن‌ها حمایت صورت بگیرد، در این راستا بررسی‌ها نشان می‌دهد که تخصیص امکانات و خدمات در فضای شهری از کلیدی‌ترین عواملی هستند که به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم بر کیفیت زندگی کودکان اثر می‌گذارند، درواقع طراحی این امکانات باید به‌گونه‌ای باشد که کودک برای رفع نیازهایش، دسترسی فیزیکی مناسبی به آن‌ها داشته باشد (ابهری^۲ و همکاران، ۲۰۲۱: ۸۳۶).

امروزه با رشد شهرنشینی و تحول الگوهایی سکونتگاهی شهروندان، کیفیت حضور کودکان در عرصه‌های مختلف عمومی و فضاهای تفریحی و تعاملات اجتماعی با گروه‌های هم سن و سال به دلیل کمبودها و قابل قبول نبودن این فضاها از جمله نایمن بودن و افزایش ضریب آسیب‌پذیری برخی از این فضاها تحت تأثیر قرار گرفته و سبب حبس کودکان شهری در محیط‌های بسته‌ای مانند خانه شده و سبب گردیده که کودک فرصت کمی برای کشف خود و تجربه محیطی در طبیعت داشته باشد (شیعه و شرفی، ۲۰۱۴: ۱۸) در این رابطه تحرک کودکان طی سال‌های اخیر به سبب پیشرفت

⁴ Zarghami

⁵ Ziari

¹ Heydari

² Abhari

³ Shieh & Sharafi

سوی دیگر چالش‌هایی که در این زمینه در خصوص مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک نظیر فضای سبز و زمین‌های تفریحی، کیفیت امکانات و خدمات و دسترسی به آن‌ها و مشارکت و ارزش‌دهی به کودکان این شهر وجود دارد شناخت و تبیین این مسأله از ضرورت و اهمیت زیادی برخوردار است. با توجه به اهمیت و ضرورت این مسأله در ناحیه مورد مطالعه ابتدا تلاش می‌شود تا وضعیت و سطح تحقق بخشی مؤلفه‌ها و شاخص‌های شهر دوستدار کودک از دیدگاه کودکان و والدینشان مشخص و تبیین و سپس مؤلفه‌ها براساس میزان اهمیت سطح مطلوبیت، اولویت‌بندی شوند. در این راستا سؤالات پژوهش به شرح ذیل است:

- ۱- وضعیت شهر آمل از نظر شاخص‌های شهر کودک‌مدار چگونه است؟
- ۲- کدامیک از مؤلفه‌های شهر کودک‌مدار از اولویت بالایی برخوردار است؟

۲ مبانی نظری

شهر دوستدار کودک، کودکان را تشویق می‌کند تا در محیطی سالم، ایمن و حمایتگر، رشد کنند. محیط این شهرها امکانات فیزیکی مانند زمین بازی، پارک، فضای سبز و همچنین مسیرهای دوچرخه‌سواری برای تشویق کودکان به شرکت در فعالیت‌های بدنی در فضاهای باز را فراهم می‌کند. علاوه بر این شهرهای دوستدار کودک باعث رشد ذهنی و اجتماعی می‌شود. و همچنین این شهرها بر مشارکت اجتماعی نیز تأکید دارند و تضمین می‌کنند که کودکان فرصتی برای مشارکت معنادار در فرایندهای تصمیم‌گیری دارند که بر زندگی آن‌ها تأثیر می‌گذارند (Sapsaglam et al, 2024: 2-3). در این رابطه توجه به حقوق کودکان، حکمرانی و محیط فیزیکی به‌عنوان مؤلفه‌های مهم و اساسی در جهت موفقیت و دستیابی به شهر دوستدار کودک است (Cordero-Vinueza, 2023). همچنین جانسون^۲ و همکاران (۲۰۲۲) مؤلفه‌های دوستدار

ضروری جهت زندگی شهری کودکان مورد تأکید قرار گرفته است (Alisa et al, 2023).

نابرابری‌های خدماتی و اجتماعی ناشی از وضعیت نامناسب شهرنشینی، ضرورت برنامه‌ریزی را برای تأمین نیازهای گروه‌های سنی مختلف از جمله کودکان ایجاب می‌کند، چراکه کودکان به‌عنوان آسیب‌پذیرترین گروه در جامعه در مقابل دگرگون شدن شرایط محیطی و اجتماعی نسبت به سایر گروه‌ها در معرض خطر بیشتری قرار دارند (شیعه و شرفی، ۲۰۱۴). بنابراین ارتقاء و بهبود مؤلفه‌های کودک‌مدار در شهرها یک ضرورت در شهرنشینی سریع امروزی است. درواقع با اولویت‌بندی نیازها و حقوق کودکان، شهرهای دوستدار کودک پایه‌ای برای توسعه پایدار کودکان ایجاد می‌کند و کودکان را قادر می‌سازد تا به پتانسیل‌های خود دست یابند و کمک‌های مثبتی برای آن‌ها داشته باشند (Sapsaglam et al, 2024: 3).

با توجه به اینکه براساس سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، از کل جمعیت شهر آمل، ۱۹ درصد آن‌ها را کودکان تشکیل داده‌اند و در فصل گردشگری نیز بر تعداد جمعیت کودکان این شهر افزوده می‌شود به‌منظور پرورش و رشد بهینه آن‌ها و همچنین کسب تجربه باکیفیت برای کودکان گردشگر، شکل‌گیری خاطره خوب برای آن‌ها و درنهایت ایجاد تصویر ذهنی مثبت، تدوین برنامه اصول و شاخص‌های شهر دوستدار کودک در این شهر بسیار مهم و کلیدی است. در این زمینه علی‌رغم برخی ظرفیت‌ها و قابلیت‌ها در ناحیه مورد مطالعه، تاکنون از سوی نهادهای اجرایی مربوطه در تهیه و اجرای این برنامه و یا در طرح‌های جامع و تفصیلی به این موضوع توجه لازم و کافی نشده است. تا به حال مطالعات علمی در جهت سنجش وضعیت مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک نیز صورت نگرفته است لذا با توجه به ضرورت و اهمیت تئوریک این موضوع، تأکید یونیسف^۱ بر تدوین و اجرای این برنامه، گردشگر پذیر بودن این شهر و از

² Jansson

¹ UNICEF

(al, 2022). همچنین مطالعات نشان می‌دهد در سطح محلات و واحدهای همسایگی که با فضای سبز و فعالیت‌های فراغتی و فضای طبیعی کمتری برای کودکان بوده است این امر موجب تأثیر قرار گرفتن توسعه اجتماعی و رشد فیزیکی آن‌ها شده است (Jansson et al, 2016; Łaszkiwicz & Sikorska, 2020). به طوری نمونه کودکانی که ارتباط کمتری با محیط طبیعی دارند به احتمال قوی از مشکلات رفتاری، تعامل با هم‌سن‌وسالانشان، سلامتی عمومی، رفاه در زمان کودکی و در زندگی بزرگ‌سالی‌شان رنج می‌برند (Brown et al, 2019). بررسی‌ها در خصوص نگرش کودکان بیانگر آن است که کودکان خودشان طبیعت را به‌عنوان عنصر حیاتی و مؤلفه بسیار مهم شهر دوستدار کودک می‌دانند (Adams et al, 2018) مطالعات در رابطه با طبیعت بیانگر آن است که وجود پوشش گیاهی، آب و شن در فضاهای تفریحی و پارک شهری جزء عوامل کلیدی و مورد علاقه کودکان است به ویژه محیط تفریحی و فضای بازی دارای آب، بالاترین فعالیت لذت بخش را برای کودکان فراهم می‌کند (Yin, etal, 2022).

اکثر مطالعات در زمینه محیط دوستدار کودک، بر برنامه‌های کلان و سیستم‌های ارزیابی از دیدگاه مشارکت کودکان نیز توجه کرده‌اند. همچنین نظریه‌های رایج و موجود شهر کودک‌مدار اساساً بر تنظیم سیاست‌ها، ایجاد فضاها باز، فضای معماری، ورزش و تحرک کودکان تمرکز دارد اما تأکید نظریه جدید شهر دوستدار کودک بر ارزش عمومی فضاهای تفریحی با دلالت بر همزیستی و بر هم‌کنش مردم در گروه‌های سنی مختلف است (Chu et al, 2024). این نظریه در حضور اجتماعی کردن کودکان به‌جای رشد مهارت‌های اجتماعی کودکان صرفاً در بین گروه‌های هم‌سن، بر ارتباطات فعال بین تنوعی از گروه‌های سنی و اجتماعی تأکید می‌کند (Pitsikali, 2020).

کودک را در ده مؤلفه، فضاهای باز و سبز، دسترسی، سلامتی، عدالت، ارتباطات اجتماعی، تفریح و فراغت، محیط تمیز، آزادی، مشارکت و یادگیری گروه‌بندی کردند. درحالی‌که همه این مؤلفه‌ها، اهمیت زیادی در شهر دوستدار کودک دارد و این مؤلفه‌ها با هم وابستگی متقابل دارند اما در بین این مؤلفه‌ها، اساسی‌ترین و مهم‌ترین آن‌ها به لحاظ سطح مطلوبیت، ابتدا فضای سبز و بازی و در مرتبه بعدی مؤلفه دسترسی است. به‌طور کلی بررسی و تحلیل نظریه‌های مربوط به شهر دوستدار کودک نشان می‌دهد توجه به فضای سبز و افزایش سطح آن به‌عنوان یکی از فاکتورهای اصلی و مهم این رویکرد، بستر مناسبی است که در آن‌ها می‌توان میزان تعامل و مشارکت کودکان را در ارتباط با تصمیم‌سازی‌های محیطی بالا برد (کامل نیا و حقیر^۱، ۲۰۰۹: ۸۰). بدین ترتیب شهرهای دوستدار کودک به دنبال ایجاد زمینه برای مشارکت کودکان به‌منظور شکل دادن به محیط اطرافشان می‌باشند مشارکتی عملی که باعث ایجاد علاقه و تعلق خاطر بیشتر کودک نسبت به محیط و شهر خود می‌شود (نوش‌زاده و اسمعیلی^۲، ۲۰۱۹: ۸۸).

اجرای برنامه شهرسازی دوستدار کودک اساساً با هدف تضمین رفاه کودکان و رشد سلامتی آن‌ها است. در جهت تحقق بخشی به این اهداف، محیط شهر دوستدار کودک، به لحاظ محیط و فضای فیزیکی و محیط اجتماعی برای کودکان باید دوست‌داشتنی و جذاب باشد (Chu et al, 2024) به‌طور کلی ویژگی‌های محیط فیزیکی بر سطح فعالیت‌های فیزیکی کودکان تأثیر می‌گذارد و این امر در نهایت بر سلامتی آن‌ها مؤثر است (Wridt, 2010). در این رابطه بین سطح فعالیت‌های فیزیکی کودکان با میزان دسترسی و دستیابی آن‌ها به فضای سبز، پارک‌ها و نواحی تفریحی رابطه معناداری وجود دارد و این شاخص‌ها، جزء شاخص‌های مهم، کلیدی و تأثیرگذار در تحقق بخشی شهر دوستدار کودک می‌باشند (Zhou et

² Noosh zadeh and Asmaeli

¹ Kamel & Haqhir

شاخص‌های شهر دوستدار کودک در وضعیت نامناسب قرار گیرد. و از دیدگاه کودکان، مهم‌ترین مؤلفه شهر کودک‌مدار، فضای بازی و سبز شهری و در مرتبه بعدی تسهیلات اجتماعی است.

ن^۲ و همکاران (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای تحت عنوان پیاده‌روی کودکان جهت دسترسی به خدمات شهری با مطالعه موردی شهر سنول با رویکرد جی‌ای اس محور و تحلیل‌های آماری نظیر مدل رگرسیون فضایی بیانگر آن است که اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های شهر در افزایش دسترسی پیاده مدار کودکان به خدمات شهری نظیر پارک‌ها و زمین بازی و مانند آن در راستای تحقق بخشی شهر دوستدار کودک در شهر سنول تأثیر مثبت داشته است.

راخیمووا^۳ و همکاران (۲۰۲۲) در مطالعه‌ای با عنوان سنجش شهرهای دوستدار کودک در شهر گلندل در ایالت کالیفرنیا از طریق تکنیک ارزیابی واحد همسایگی کودک‌مدار در پایلوت کوچک مقیاس در ایالات متحده آمریکا به این نتیجه رسیدند که برنامه ریزان شهری باید مشارکت کودکان را در توسعه واحدهای همسایگی شهر در نظر بگیرند. در این رابطه، محققان، مشارکت کودکان و ارزش‌دهی به آن‌ها را در راستای شهر دوستدار کودک به‌عنوان مهم‌ترین مؤلفه می‌دانند.

مطالعات آگاروال^۴ و همکاران (۲۰۲۱) با عنوان بررسی انتقادی استانداردها برای ارزیابی محیط کودک‌مدار در پارک‌ها و فضای سبز در شهر لاکنو از کشور هند با استفاده از تکنیک دلفی بیانگر آن است که فضای باز و پارک‌های این شهر ملاحظات محیط کودک‌مدار را ندارند در ضمن این فضاها کیفیت لازم را ندارند و عملکرد ضعیفی در جهت فضاهای فعالیتی مناسب برای زندگی داشتند.

به‌طور عمده شهر دوستدار کودک، در راستای شکل دادن و تغییر محیط پیرامون جهت ایجاد فرصت برای کودکان است. به‌طوری که توجه به محیط و فضای کودک محور از مهم‌ترین تحولات در گرایش شهرسازی نوین به شمار می‌رود (زیاری، ۲۰۲۰، ۱۷۵).

و در عمل، امروزه ابتکارات شهر دوست دار کودک در ۴۹ کشور دنیا و بیش از ۳۰۰ شهر به‌عنوان شهر دوستدار کودک مورد تأیید قرار گرفته است و طیف وسیعی از پروژه‌ها در سطح این شهرها به اجرا درآمده است. برخی از این پروژه‌های به اجرا درآمده شامل ارتقاء و بهبود محیطی، حکمرانی و دسترسی به خدمات، مدارس و بیمارستان‌ها و فضای باز و سبز است (Wang et al, 2023). مضاف بر آن، برخی از محققان معتقدند که به‌منظور ایجاد شهر دوستدار کودک باید اقدامات مداخله‌ای جامع در محیط خانگی، محیط آموزشی و فضای تفریحی و فراغتی انجام شود (Hee & Mi-Na, 2021).

۳ پیشینه تحقیق

در ذیل برخی از مقالات خارجی و داخلی به‌روز مرتبط با موضوع در راستای درک عمیق‌تر ماهیت مسأله و ابعاد آن و استخراج متغیرها و نیز مقایسه نتایج آن با کارهای انجام‌شده در این زمینه، مورد بررسی قرار گرفت. ابتدا پیشینه خارجی و سپس داخلی برحسب تقدم زمانی آورده شده است.

پورووهاندویو^۱ و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی تحت عنوان «تجزیه و تحلیل چندمعیاره فضایی برای تعیین مناسب بودن فضای باز سبز در منطقه ویژه یوگیاکارتا» نشان داده‌اند که شهرنشینی و رشد سریع در مناطق حومه شهری در شهر یوگیاکارتا موجب کاهش سطح زمین‌های بازی برای کودکان شده است. همچنین نرخ رشد زیاد و افزایش تعداد کودکان موجب شده است تا این شهر به لحاظ

³ Rakhimova

⁴ Agarwal

¹ Purwohandoyo

² No

پایینی بوده و مؤلفه دسترسی به خدمات بیشترین تأثیر را بر تحقق شهر دوستدار کودک داشته است.

احمدوند^۸ و همکاران (۲۰۲۲) مطالعه‌ای از کلان‌شهر اهواز با هدف تحلیل شاخص‌های دوستدار کودک با استفاده از معادلات ساختاری انجام دادند و در این مطالعه رابطه همه شاخص‌ها با شهر دوستدار کودک معنادار بوده است. به لحاظ اولویت‌بندی مؤلفه‌ها، مؤلفه دسترسی به خدمات در اولویت اول و ایمنی و سهولت تردد کودکان در اولویت دوم قرار داشته است.

نتایج پژوهش زیاری و همکاران (۲۰۲۱) با موضوع تبیین اصول شهر دوستدار کودک با رویکرد ارتقاء محیط شهر در منطقه دو تهران با استفاده از تکنیک‌های دلفی، سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی و آماری بیانگر وجود پهنه‌های نادوستدار در مرکز و جنوب و در حالت متمرکزی در شمال منطقه دو تهران بوده و از لحاظ ساختاری عملاً هسته‌های فعالیت اصلی منطقه را تحت پوشش دارند.

فرزاد بهتاش و سرلک^۹ (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان «سازمان‌دهی میدان گل‌ها محله مرزداران، با رویکرد شهر دوستدار کودک در جهت سلامت روان کودکان» به روش توصیفی-تحلیلی با به‌کارگیری روش آماری تی‌تک نمونه‌ای به این نتیجه رسیده‌اند که شاخص‌های شهر دوستدار کودک در ناحیه مورد مطالعه در وضعیت نامطلوبی قرار دارد. بنابراین اغلب ایجاد و توسعه‌ی فضاهای شهری در غیاب هرگونه برداشت شهروندان‌ای از کودک انجام شده است بدون شک شهر براساس آرمان‌ها و ارزش‌های کسانی طراحی شده‌اند که کودک نیستند.

قلندریان و یونسی^{۱۰} (۲۰۲۱) با هدف تأثیرگذارترین شاخص‌ها بر ایجاد فضای شهری

یافته‌های نان^۱ (۲۰۲۰) با موضوع ابتکارات سیاسی جهت ایجاد شهر دوستدار کودک در چین با شواهدی از چهار شهر چین (شنزن^۲، شانگهای^۳، چانگ‌شا^۴ و گوان^۵ با استفاده از تکنیک مطالعاتی تطبیقی و روش‌های آماری‌شان می‌دهد که شهر گوان به‌عنوان اولین شهر در این کشور در جهت ایجاد شهر دوستدار کودک است. و در برنامه استراتژیک این شهر تأکید زیادی بر ساخت و بهبود فضاهای عمومی مانند پارک‌ها، پاساژ یا مراکز بزرگ خرید، تسهیلات کودکان، ترافیک جاده‌ای، کتابخانه و فضای باز کودک‌مدار شده است و در ایجاد شهر دوستدار کودک به این مؤلفه‌ها توجه زیادی شده است.

مطالعه حسین و تسنیم^۶ (۲۰۲۰) با مطالعه اهمیت فضای باز در خلق شهر داکا به‌عنوان دوستدار کودک به روش مشاهده‌ای و اسنادی نشان می‌دهد علی‌رغم اینکه کودکان این شهر نیاز مبرم به فضای باز و عمومی برای بازی، یادگیری، ورزش و فراغت دارند که برای رشد آن‌ها نیز نقش کلیدی و حیاتی دارد اما این شهر از کمبود چنین فضاهایی کافی برای کودکان رنج می‌برد و هیچ برنامه‌ای در خصوص گسترش فضای باز برای کودکان در شهر داکا در جهت شهر دوستدار کودک وجود ندارد.

پژوهشی تحت عنوان ارزیابی معیارهای شهر دوستدار کودک در شهر جدید گلپه‌ار توسط زنگنه^۷ و همکاران (۲۰۲۳) با استفاده از روش تحقیق توصیفی تحلیلی مبتنی بر پیمایش انجام شده است. به‌طور کلی نتایج این پژوهش حاکی از نامطلوب بودن شاخص‌های شهر دوستدار کودک در شهر جدید گلپه‌ار است در این رابطه احساس تعلق مکانی در کودکان در شهر مورد مطالعه در سطح

⁷ Zanganeh

⁸ Ahmadvand

⁹ Farzad Behtash & Sarlak

¹⁰ Ghalandarian and Younesi

¹ Nan

² Shenzhen

³ Shanghai

⁴ Changsha

⁵ Gu'an

⁶ Hossain & Tasnim

حکمت نیا^۲ و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی آینده‌نگاری شهر دوستدار کودک در افق ۱۴۰۱ مورد شناسی شهر تبریز با استفاده از مدل میک‌مک، تحلیل‌های خاکستری و سناریو پرداخته‌اند در این پژوهش اقدام به طراحی ۳۲ شاخص در چهار مؤلفه ایمنی و امنیت، فضای شهری، مشارکت و حکمروایی کودکان و دسترسی به خدمات شده است. در این رابطه جهت بررسی نوع رابطه بین متغیرها در راستای تحقق شهر دوستدار کودک، از نرم‌افزار میک‌مک استفاده شده است بررسی حاصل از آن نشانگر ناپایداری است و با توجه به نظرات کارشناسان شرایط ناامیدکننده‌ای برای تحقق شهر دوستدار کودک در مناطق ۱۰ گانه شهر تبریز در افق ۱۴۰۱ وجود دارد.

نتایج مطالعات تیموری^۳ و همکاران (۲۰۱۹) تحت عنوان تحقق توسعه پایدار در قالب مفهوم شهر دوستدار کودک در با استفاده از روش‌های آماری نظیر تی تک نمونه‌ای، تی مستقل، آزمون رتبه‌بندی تک متغیره ویل کلکسون و آزمون کروسکال والیس منطقه بیانگر آن است که ناحیه مورد مطالعه به لحاظ مؤلفه‌های کودک‌مدار در وضعیت نامناسبی است. همچنین در این رابطه به غیر از مؤلفه محیطی، بین جامعه زنان و مردان تفاوت معناداری وجود نداشته است.

ضرغامی و همکاران (۲۰۱۹) در مقاله‌ای با عنوان شناسایی مؤلفه‌های مکان دوستدار کودک در محلات مسکونی با استفاده از تکنیک دلفی نگرش سنجی از خبرگان به این نتیجه رسیدند که از دیدگاه خبرگان، در بین مؤلفه‌های دوستدار کودک، مؤلفه کالبدی و مؤلفه دسترسی به ترتیب دارای بالاترین اهمیت بودند.

مروری بر مطالعات پیشینه تحقیق داخلی بیانگر آن است که عمده مطالعات انجام‌شده صرفاً به روش کمی یا کیفی بوده است و از تلفیق روش کمی

دوستدار کودک با روش تحقیق کیفی بر مبنای نقاشی به این نتیجه اشاره داشته‌اند که مؤلفه‌های امنیت و آسایش در رتبه اول و دیگر مؤلفه‌ها از جمله دسترسی مناسب به فضای سبز و طبیعی، محیط‌های تفریحی، وجود فضای باز همگانی، به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار داشته‌اند.

یافته‌های بررسی مطلبی و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهش با عنوان «مؤلفه‌های مرتبط با رضایتمندی شهروندان از طریق توسعه محیط‌های دوستدار کودک، براساس روش تحقیق کمی با استفاده از روش‌های تحلیل عاملی، رگرسیون و همبستگی نشانگر نقش معنادار، مثبت و پراهمیت سه مؤلفه حضورپذیری، نشاط و امنیت بر رضایتمندی شهروندان است.

ابهری و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان بررسی وضعیت شهر دوستدار کودک در شهر جهرم با استفاده ترکیبی از روش‌های توصیفی-تحلیلی، همبستگی و علی به این نتیجه رسیدند که وضعیت شهر دوستدار کودک در سطح معناداری پایین‌تر از حد متوسط بوده است. و همچنین عدم توجه به نظرات و خواسته‌های کودکان را در شهر مورد مطالعه مانع تحقق‌پذیری شهر دوستدار کودک می‌دانسته‌اند.

مطالعات خوارزمی^۱ و همکاران (۲۰۲۰) در زمینه ارزیابی شاخص‌های شهر دوستدار کودک در کلان‌شهر مشهد با استفاده از روش تحقیق توصیفی پیمایشی از طریق آزمون‌های آماری تی و تحلیل آنووا نشان می‌دهد که تمامی مؤلفه‌ها به غیر از مؤلفه‌های فضای بازی و سبز، بالاتر از حد متوسط بوده است در این خصوص مؤلفه سلامت و بهداشت و امنیت کودکان دارای بالاترین میانگین و مؤلفه فضای بازی و سبز دارای کمترین میانگین بوده است.

³Teymouri

¹ Kharazmi

² Hekmatnia

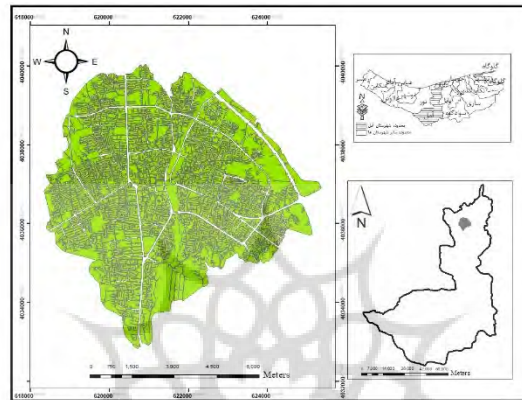

جغرافیایی ۳۶ درجه و ۲۵ دقیقه واقع شده است. این شهر با جمعیت ۲۳۷۵۲۸ نفر و نرخ رشد ۱/۵۷ درصد در سال ۱۳۹۵، سومین شهر بزرگ استان مازندران بعد از شهرهای ساری و بابل است. از جمعیت ۲۳۷۵۲۸ نفری این شهر، ۱۱۸۷۰۶ نفر مرد و ۱۱۸۸۲۲ نفر زن بوده و دارای ۷۸۵۹۷ خانوار نیز است (مرکز آمار ایران، ۲۰۱۶). براساس همین سرشماری تعداد کودکان این شهر (سن زیر ۱۴ سال) ۴۵۶۲۲ نفر بوده است.

و کیفی کمتر استفاده شده است لذا این پژوهش براساس روش تحقیق تلفیقی کمی و کیفی (مصاحبه نیمه ساختاریافته) با سایر پژوهشی که در این رابطه کار شده است متمایز خواهد شد.

۴ محدوده مورد مطالعه و روش تحقیق

شهر آمل یکی از شهرهای استان مازندران و در طول جغرافیایی ۵۲ درجه و ۲۱ دقیقه و عرض

شکل ۱: موقعیت شهر مورد مطالعه

به بزرگ بودن جامعه از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای استفاده و پارک‌های شهر به‌عنوان خوشه در نظر گرفته شد. بدین ترتیب جهت پر کردن پرسشنامه از والدین و فرزندان کودک آن‌ها که در طی تابستان ۱۴۰۲ به پارک‌های مورد مطالعه مراجعه کرده‌اند به‌عنوان نمونه آماری استفاده شد. در ضمن گرچه واحد تحلیل و جامعه آماری کودکان بوده است اما در این پژوهش والدین کودکان با همکاری فرزندان کودکان با همدیگر پرسشنامه را تکمیل کردند. همچنین پرسشنامه بعد از تنظیم اولیه، ابتدا توسط تعدادی از اساتید و کارشناسان خبره شهری (تعداد ۵ نفر از اساتید با تخصص جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری و ۵ نفر از کارشناسان اجرایی با تخصص برنامه‌ریزی شهری)، به لحاظ قابل فهم و روشن بودن سؤالات و همچنین میزان ارتباط گویه‌ها با مؤلفه‌های مربوط، مورد بررسی قرار گرفت و اصلاحات لازم در این مرحله انجام شد بدین ترتیب

پژوهش حاضر از نظر اهداف کاربردی توسعه‌ای و از نظر ماهیت و روش توصیفی-تحلیلی مبتنی بر پیمایش است. متغیرهای این پژوهش از طریق مطالعات مبانی نظری و بررسی پیشینه خارجی و داخلی و کارهای میدانی اولیه استخراج شده است. داده‌های مربوط به هر یک از این متغیرها از طریق پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده جمع‌آوری گردید. در این پژوهش، سؤالات مرتبط با متغیرهای پرسشنامه با استفاده از طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای از خیلی زیاد (۵) تا خیلی کم (۱) تنظیم شده است. واحدهای تحلیل این پژوهش کودکان، و جامعه آماری، کلیه کودکان شهر آمل است. با توجه به گستردگی جامعه آماری از روش نمونه‌گیری استفاده شده و نتایج بررسی نمونه با استفاده از تکنیک‌ها و روش‌های احتمالاتی مناسب به کل جامعه تعمیم داده شد. حجم نمونه براساس فرمول نمونه‌گیری کوکران جهت تکمیل پرسشنامه ۲۵۰ نفر بوده است. با توجه

در ضمن داده‌های به‌دست‌آمده از طریق روش‌های آمار توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. به طوری که داده مربوط به ویژگی‌های فردی جامعه نمونه با استفاده از روش‌های آماری توصیفی نظیر سازمان‌دهی داده‌ها با استفاده از بحث‌های مربوط به فراوانی‌ها و پارامترهای مرکزی توصیف شد و با توجه به اهداف و سؤالات پژوهش و مقیاس متغیرها، داده‌ها از طریق روش‌های آماری استنباطی نظیر آزمون تی تک نمونه‌ای و آزمون فریدمن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

این ابزار به لحاظ اعتبار روایی، که براساس روایی محتوا و سازه انجام شد، مورد تأیید قرار گرفت. و بعد از این مرحله، جهت انجام پری تست (pretest) تعداد ۳۵ پرسشنامه در بین جامعه آماری تکمیل شد و در این مرحله نیز آن دسته از سؤالات مبهم و غیر قابل فهم برای کودکان، اصلاح گردید و سپس پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه و بعد از تأیید پایایی اولیه، بقیه پرسشنامه‌ها تکمیل شد و در نهایت بعد از تکمیل تمامی پرسشنامه‌ها، آلفای کرونباخ مورد محاسبه قرار گرفت و با توجه به اینکه این مقدار بیشتر از ۰/۷ بوده است نشان از مورد تأیید بودن این ابزار کار است (جدول ۱).

جدول ۱: شاخص‌های مورد نظر پژوهش، منبع شاخص‌ها و سطح پایایی مؤلفه‌ها

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها	آلفای کرونباخ	منبع شاخص‌ها
ایمنی و امنیت	<ul style="list-style-type: none"> - وضعیت ایمنی خیابان‌ها برای پیاده‌ها و سواره - وضعیت امنیت فضاهای بازی و پارک برای کودکان - وضعیت فعالیت بدون ترس و آزادانه کودک در محیط بازی - کیفیت نورپردازی، نظارت عمومی در پارک‌ها - وضعیت رعایت فاصله مناسب تجهیزات بازی و بازسازی مداوم آن - وضعیت کف پوش زمین بازی و پیاده راه‌ها 	۰/۸۳۵	(قلندریان و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۹)، (خوارزمی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۹۵)، (مؤیدفر و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۵۸)، (مطلبی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۳۷)، (تیموری و همکاران، ۱۳۹۸: ۹۲)،
مشارکت و ارزش‌دهی به کودکان	<ul style="list-style-type: none"> - میزان اهمیت به نظرات کودکان در طراحی محیط - میزان احساس احترام و ارزش‌دهی به کودکان در فضای بازی - میزان آموزش به کودکان در مورد مسائل محیطی - میزان آموزش به کودکان در مورد مسائل محیطی - میزان تنوع و زیبایی پارک - براساس خواسته‌های کودکان - زیبایی بصری مبلمان شهری - براساس خواسته‌های کودکان 	۰/۸۷۸	(میرزائی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۳۴)، (مؤیدفر و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۵۸)، (قلندریان و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۹)،

		<p>-میزان مشارکت کودکان معلول در طراحی مبلمان و تجهیزات پارک</p>	
<p>(قلندریان و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۹)، (خوارزمی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۹۵)</p>	۰/۸۱۵	<p>-دسترسی به وسایل نقلیه عمومی کافی</p> <p>-دسترسی مناسب به پارک و فضای سبز</p> <p>-وضعیت دسترسی به واحدهای تجاری</p> <p>-دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی</p> <p>- دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی</p> <p>-میزان دسترسی کودکان به خدمات مذهبی و فرهنگی (مساجد، و کتابخانه)</p> <p>-میزان دسترسی کودکان به خدمات آموزشی مانند (مهدکودک و دبستان)</p> <p>- وضعیت دسترسی کودک به خانه اسباب‌بازی یا باشگاه بازی</p>	دسترسی به خدمات
<p>(خوارزمی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۹۵)، (میرزائی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۳۴)</p>	۰/۸۹۹	<p>- وضعیت باشگاه بازی و خانه اسباب‌بازی در سطح شهر</p> <p>-طراحی وسایل بازی خلاقانه برای کودکان در فضای بازی</p> <p>-استفاده از رنگ‌های مناسب در طراحی وسایل بازی</p> <p>-استفاده از عناصر طبیعی (آب، خاک، گیاه و...) در فعالیت و بازی کودکان</p> <p>- طراحی پارک به لحاظ برانگیختن قوه خلاقیت و نوآوری</p> <p>خلاقیت فضای بازی به‌منظور تشویق به هماهنگی، صداقت، مساوات و...</p> <p>وضعیت استفاده از حیوانات برای فعالیت و بازی کودکان</p> <p>-وضعیت مبلمان در پارک و فضای بازی</p>	کیفیت فضاهای بازی و شهری

منبع: یافته‌های پژوهش ۱۴۰۲

تحلیل و تفسیر مؤلفه‌های تحقیق و گویه‌های مربوط به آن پرداخته شد.

۵/۱ یافته‌های توصیفی

نتایج توصیفی از جامعه پاسخگویان نمونه بیانگر آن است که ۴۳ درصد پاسخگویان، مردان و ۵۷ درصد

۵ یافته‌ها

داده‌های جمع‌آوری‌شده از طریق پرسشنامه و مصاحبه در دو قسمت یافته‌های توصیفی و یافته‌های تحلیلی مورد بررسی قرار گرفت. نخست به توصیف ویژگی‌های جامعه نمونه و سپس به

وضعیت رعایت فاصله مناسب تجهیزات بازی و بازسازی مداوم آن بوده است که میانگین آن ۲/۰۸ بوده است. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای بیانگر آن است که شاخص‌های کیفیت نورپردازی، وضعیت نظارت عمومی در پارک‌ها با میانگین ۲/۳۹، وضعیت رعایت فاصله مناسب تجهیزات بازی و بازسازی مداوم آن با میانگین ۲/۰۸ و شاخص وضعیت فعالیت بدون ترس و آزادانه کودک در محیط بازی با میانگین ۲/۷۶، وضعیت امنیت فضاهای بازی و پارک برای کودکان با میانگین ۲/۷۵ و وضعیت ایمنی خیابان‌ها برای پیاده‌ها و سواره‌ها با میانگین ۲/۶۹ است و اختلاف آن با میانگین مربوط به حد مطلوب در سطح آلفای کمتر از پنج درصد معنادار است.

گرچه وضعیت امنیت و ایمنی به‌طور کلی کمتر از سطح مطلوب بوده است اما در بخش‌های مختلف شهر، وضعیت متفاوتی داشته است. به‌طوری که مصاحبه با والدین کودکان و مشاهدات عینی بیانگر آن است که در پارک‌های قسمت جنوبی شهر به‌طور نمونه پارک بیدستان و برخی دیگر از فضاهای بازی و سبز شهری دارای وسایل بازی متنوع، کف‌پوش مناسب با سطح ایمنی نسبتاً بالا، نظارت کافی و نورپردازی نسبتاً خوب در جهت تأمین امنیت بوده است. اما این وضعیت در بسیاری از پارک‌های شهری عمدتاً در پارک‌های بخش شمالی شهر یعنی پارک‌های دانشجو، بنفشه، آزادگان و سروستان نامطلوب بوده است در این رابطه به‌طور نمونه در پارک بنفشه واقع در بخش شمالی شهر آمل که در سال ۱۳۹۶ ایجاد شده است و قدمت زیادی ندارد اما شواهد نشان می‌دهد که اکثر حفاظ و نرده‌های آهنی محوطه این پارک کاملاً جدا و ربوده شده و سبب ناامنی محیط شده است. این امر به‌نوعی موجب تشویش خاطر و نگرانی والدین در حین بازی کودک شده است در این خصوص والدین کودکان بیان کرده‌اند که نمی‌توانند کودک را با اطمینان خاطر به فضای بازی بسپارند تا آزادانه تفریح کند. در این رابطه نتایج مصاحبه حاکی از آن است که نظارت کلی در جهت تأمین ایمنی و امنیت

پاسخگویان، زنان می‌باشند. به لحاظ گروه سنی، اکثر پاسخگویان در گروه سنی ۳۰ تا ۴۰ سال قرار داشته‌اند و در ضمن میانگین سنی کودکان نمونه مورد بررسی ۹ سال بوده است. همچنین بیشتر پاسخگویان نمونه، تحصیلاتی در حد دیپلم داشته‌اند به‌طوری که حدود ۳۵ درصد پاسخگویان نمونه، سطح تحصیلات آن‌ها در حد دیپلم بوده است. به لحاظ نوع شغل و فعالیت، بالاترین میزان فعالیت، مربوط به فعالیت خانه‌داری با ۴۴/۲ درصد فراوانی و در مرتبه بعدی شغل آزاد با ۲۴/۱ درصد بوده است.

۵٫۲ یافته‌های تحلیلی

با توجه به اهداف تحقیق، ابتدا با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای سطح اختلاف وضعیت موجود هریک از مؤلفه‌ها و گویه‌ای مرتبط با آن با حد مطلوب (براساس حد مطلوب و یا میانه نظری) پرداخته شده و در سطح آلفای کمتر از پنج درصد هر یک از مؤلفه و گویه‌های مربوطه به تفکیک مورد بررسی قرار گرفت. همچنین جهت تقویت و تأیید نتایج این آزمون آماری، برای گرفتن اطلاعات جزئی‌تر از روش مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شد و درنهایت با استفاده از آزمون فریدمن مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک براساس سطح مطلوبیت رتبه‌بندی شدند.

۵٫۲٫۱ مؤلفه ایمنی و امنیت

یکی از مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک مدار، مؤلفه ایمنی و امنیت است. برای سنجش این مؤلفه از ۶ گویه استفاده شده است. به‌طور کلی میانگین مؤلفه ایمنی و امنیت با میانگین ۲/۶۴ کمتر از میانگین حد انتظار و حد مطلوب است و این اختلاف به لحاظ آماری و براساس آزمون تی تک نمونه‌ای، در سطح آلفای کمتر از یک درصد ($\text{Sig} = 0/01$) معنادار است و این امر بیانگر آن است که شهر آمل به لحاظ ایمنی و امنیت در وضعیت مطلوبی قرار ندارد. در این خصوص به لحاظ میانگین رتبه شاخص‌ها، صرفاً شاخص وضعیت کف‌پوش زمین بازی و پیاده‌روها بالاتر از سطح مطلوب و میانه نظری بوده است. کم‌اهمیت‌ترین شاخص این مؤلفه، مربوط به گویه

یعنی استفاده از دوربین‌ها می‌دانستند. به‌طور کلی در برخی از پارک‌ها بیش از نیمی از تجهیزات بازی برای کودکان فرسوده شده‌اند و در حالت ایمن قرار ندارند. به‌عنوان نمونه از ۵ تایی که جزو امکانات یک پارک (پارک بنفشه) ذکر شده فقط ۱ تاب برای کودکان قابل استفاده و بقیه ناسالم هستند و یا در حالت ایمن قرار ندارند.

در راستای برآورده کردن خواسته‌ها و نیازهای گروه هدف که کودکان و والدین هستند در این قسمت از شهر وجود ندارد. و آن‌ها مشکلات مربوط به این امر را، عدم تعمیر به‌موقع وسایل بازی و یا تعویض آن‌ها به دلیل فرسودگی، پایین بودن سطح نورپردازی در بعضی از پارک در نتیجه تاریک بودن آن در هنگام شب، نظارت و نگهداری از پارک‌ها به دلیل کمبود نیروهای امنیتی و عدم استفاده از تکنولوژی‌های روز

جدول ۲. میانگین رتبه و نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای گویه‌های مؤلفه ایمنی و امنیت

میانگین نظری = ۳				گویه‌ها
سطح معناداری	مقدار تی	اختلاف میانگین	میانگین رتبه	
۰,۰۰۰	-۳,۷۵	-۰,۳۰۹	۲,۶۹	وضعیت ایمنی خیابان‌ها برای پیاده‌ها و سواره‌ها
۰,۰۰۸	-۲,۶۸	-۰,۲۴۴	۲,۷۵	وضعیت امنیت فضاهای بازی و پارک برای کودکان
۰,۰۱	-۲,۵۵	-۰,۲۳۰	۲,۷۶	وضعیت فعالیت بدون ترس و آزادانه کودک در محیط بازی
۰,۰۰۰	-۷,۳۳	-۰,۶۰۲	۲,۳۹	کیفیت نورپردازی، نظارت عمومی در پارک‌ها
۰,۰۰۰	-۱۱,۷۶	-۰,۹۱۴	۲,۰۸	وضعیت رعایت فاصله مناسب تجهیزات بازی و بازسازی مداوم آن
۰,۰۰۶	۲,۷۹	۰,۲۲۱	۳,۲	وضعیت کفپوش زمین بازی و پیاده‌راه‌ها
۰/۰۰۰	-۷/۱۵	-۰/۳۵۶	۲/۶۴	مؤلفه ایمنی و امنیت (به‌طور کلی)

منبع: یافته‌های پژوهش

طراحی شهری که برای سلامت جسمانی و روانی آن‌ها بسیار مهم است با میانگین رتبه ۱/۹۷ خیلی کمتر لحاظ شده است. در این زمینه آن‌ها معتقد بودند که در بسیاری از مناطق این شهر، استفاده از این فضاها برای آن‌ها دشوار است. به‌طور کلی در نظر نگرفتن خواسته‌های کودکان و عدم مشارکت آنها، موجب اجرای برخی از پروژه‌ها برای کودکان شده که کمتر مورد استفاده آن‌ها قرار گرفته است و در نتیجه این امر موجب هدر رفت سرمایه شده است.

به غیر از گویه میزان احساس احترام و ارزش‌دهی به کودکان در فضاهای بازی صادق است. در این زمینه براساس آزمون تی، بیشترین اختلاف وضع موجود با وضع مطلوب مربوط به گویه میزان مشارکت کودکان معلول در طراحی مبلمان و تجهیزات پارک، و در سطح آلفای کمتر از پنج درصد معنادار است. در این زمینه در طراحی بسیاری از فضاهای شهری نظیر معابر شهری و پارک‌ها و فضاهای سبز، نه‌تنها به نظرات کودکان کم‌توجهی شده بلکه خواسته‌های کودکان کم‌توان و مشارکت آن‌ها در برنامه‌ریزی و

جدول ۳. میانگین رتبه و نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای گویه‌های مؤلفه مشارکت و ارزش‌دهی به کودکان

مطلوبیت عددی یا میانه نظری = ۳						
گویه‌ها	میانگین رتبه	اختلاف میانگین	مقدار تی	سطح معناداری	حد پایین	حد بالا
میزان اهمیت به نظرات کودکان در طراحی محیط	۲/۲۶	-۰/۷۳۱۴۰	-۹/۱۳۹	۰/۰۰۰	۰/۸۸۹۱	-۰/۵۷۳۸
میزان احساس احترام و ارزش‌دهی به کودکان در فضای بازی	۳/۲۵	۰/۲۵۲۱۰	۳/۳۲۲	۰/۰۰۱	۰/۱۰۲۶	۰/۴۰۱۶
میزان آموزش به کودکان در مورد مسائل محیطی	۲/۸۲	-۰/۱۷۶۷۲	-۲/۳۰۲	۰/۰۲۲	-۰/۳۲۸۰	-۰/۰۲۵۵
میزان تنوع و زیبایی پارک براساس خواسته‌های کودکان	۲/۲۱	-۰/۷۸۶۳۲	-۱۰/۲۴۳	۰/۰۰۰	-۰/۹۳۷۶	-۰/۶۳۵۱
زیبایی بصری مبلمان شهری براساس خواسته‌های کودکان	۲/۷۲	-۰/۲۷۱۹۷	-۳/۱۵۳	۰/۰۰۲	-۰/۴۴۱۹	-۰/۱۰۲۰
میزان مشارکت کودکان معلول در طراحی مبلمان و تجهیزات پارک	۱/۹۷	-۱/۰۲۵۵۳	-۱۲/۸۵۷	۰/۰۰۰	-۱/۱۸۲۷	-۰/۸۶۸۴
مؤلفه مشارکت و ارزش‌دهی به کودکان (به‌طور کلی)	۲/۵۳	-۰/۴۶۹	-۸/۴۵	۰/۰۰۸	-۰/۵۷۸	-۰/۳۵۹

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

۵،۲،۲ مؤلفه دسترسی به خدمات

یکی از مؤلفه‌های مهم شهر کودک‌مدار، مؤلفه دسترسی به خدمات است. برای سنجش این مؤلفه از ۷ گویه استفاده شده است. به‌طور کلی میانگین مؤلفه دسترسی به خدمات در وضعیت نامناسب قرار داشته به‌طوری که میانگین این مؤلفه ۲/۸۵ و در حد کمتر از متوسط بوده است. گرچه میانگین کلی این مؤلفه کمتر از حد متوسط یا میانه نظری است اما در بین مؤلفه‌های مورد بررسی، صرفاً این مؤلفه، تعداد شاخص‌های در وضعیت مطلوب آن بیشتر از تعداد شاخص‌های در وضعیت نامطلوب بوده است. به‌طوری که از هفت شاخص شهر دوستدار کودک این مؤلفه، چهار شاخص آن بالاتر از حد متوسط و در سطح مطلوب قرار داشته است. در این رابطه شاخص‌های میزان دسترسی به واحدهای تجاری، دسترسی به خدمات بهداشتی و

درمانی، دسترسی به خدمات فرهنگی و کتابخانه‌ای و دسترسی به خدمات آموزشی در حد متوسط در سطح مطلوب قرار دارند. جدول ۴.

یکی از چالش‌های دسترسی به خدمات، مربوط به دسترسی مناسب به پارک‌ها و فضای سبز و دسترسی به خانه اسباب‌بازی و باشگاه بازی است. در این رابطه نتایج مصاحبه با شهروندان بیانگر آن است که در برخی از مناطق شهری به‌ویژه در برخی از محلات شمالی شهر، فاصله جهت دسترسی به فضای سبز و خانه اسباب‌بازی به‌صورت پیاده زیاد است و به‌صورت سواره نیز وسایل نقلیه عمومی کافی برای ارتباط یک محله با سایر فضاهای شهری به‌ویژه پارک و فضاهای سبز در حد کفایت وجود ندارد و معمولاً در برخی از ساعات روز وسایل نقلیه عمومی کم و دسترسی محدود می‌شود و نتایج آماری براساس جدول ۴ نیز این موضوع را مورد تأیید قرار

نتایج آزمون آماری تی تک نمونه‌ای، اختلاف بین میانگین رتبه‌های فوق با میانه نظری یا سطح مطلوب در سطح آلفای کمتر از ۵ درصد معنادار است.

می‌دهد. به‌گونه‌ای که میانگین رتبه وضعیت دسترسی کودک به خانه اسباب‌بازی یا باشگاه بازی با میانگین رتبه ۲/۲۵، دسترسی مناسب به پارک و فضای سبز با میانگین رتبه ۲/۵۰ و دسترسی به وسایل نقلیه عمومی کافی ۲/۴۸ است و براساس

جدول ۴. میانگین رتبه و نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای گویه‌های مؤلفه دسترسی به خدمات

میانه نظری = ۳						
حد بالا	حد پایین	سطح معناداری	مقدار تی	اختلاف میانگین	میانگین رتبه	گویه‌ها
-۰/۳۵۴۱	-۰/۶۸۳۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	-۰/۵۱۸۸۳	۲/۴۸	دسترسی به وسایل نقلیه عمومی کافی
-۰/۳۳۲۶	-۰/۶۵۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	-۰/۴۹۱۳۸	۲/۵۰	دسترسی مناسب به پارک و فضای سبز
۰/۴۱۴۳	۰/۰۳۷۶	۰/۰۱۹	۰/۰۱۹	۰/۲۲۵۹۴	۳/۲۲	وضعیت دسترسی به واحدهای تجاری
۰/۳۴۸۰	۰/۰۲۷۰	۰/۰۲۲	۰/۰۲۲	۰/۱۸۷۵۰	۳/۱۸	دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی
۰/۳۵۸۰	۰/۰۲۵۳	۰/۰۲۴	۰/۰۲۴	۰/۱۹۱۶۷	۳/۱۹	میزان دسترسی کودکان به خدمات مذهبی و فرهنگی (مساجد، و کتابخانه)
۰/۳۳۳۹	۰/۰۰۶۳	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰/۱۷۰۱۲	۳/۱۷	میزان دسترسی کودکان به خدمات آموزشی مانند (مهدکودک و دبستان)
-۰/۵۷۸۱	-۰/۹۲۱۹	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	-۰/۷۵۰۰۰	۲/۲۵	وضعیت دسترسی کودک به خانه اسباب‌بازی یا باشگاه بازی
-۰/۰۵۲	-۰/۲۴۴	۰/۰۰۳	-۳/۰۴	-۰/۱۴۸	۲/۸۵	مؤلفه دسترسی به خدمات (به‌طورکلی)

منبع: یافته‌های پژوهش

در این رابطه میانگین رتبه این شاخص ۲/۷۴ و کمتر از میانه نظری است و این اختلاف براساس آزمون آماری تی تک نمونه‌ای، در سطح آلفای کمتر از یک درصد معنادار است. همچنین در طراحی پارک به لحاظ برانگیختن قوه خلاقیت و نوآوری در سطح شهر کم‌توجهی شده به‌طوری که این شاخص با میانگین رتبه ۲/۲۸ بیشترین اختلاف را با میانه نظری یعنی با میانگین رتبه ۳ داشته و این تفاوت نیز در سطح خطای کمتر از یک درصد معنادار بوده است. در این رابطه والدین کودکان اظهار داشته‌اند که در پارک‌ها و فضای بازی شهری در استفاده از عناصر طبیعی مانند، آب و شن و مانند آن در فعالیت و بازی کودکان و استفاده از رنگ‌های مناسب در طراحی وسایل بازی که موجب شکوفایی قوه خلاقیت کودکان و جذابیت می‌شود کم‌توجهی شده است.

۵،۲،۳ مؤلفه فضای بازی و سبز شهری

از مهم‌ترین مؤلفه شهر کودک‌مدار، مؤلفه فضای بازی و سبز شهری است. برای سنجش این مؤلفه از ۸ گویه استفاده شده است. به‌طور کلی میانگین مؤلفه فضای بازی و سبز شهری ۲/۵۶ و کمتر از حد مطلوب بوده است و براساس آزمون آماری تی تک نمونه‌ای، این میانگین رتبه با مطلوبیت عددی یا میانه نظری در سطح آلفای کمتر از یک درصد تفاوت معناداری دارد. همچنین تمامی شاخص‌های این مؤلفه، با میانگین رتبه کمتر از میانه نظری در وضعیت نامطلوبی قرار دارند. و در بین شاخص‌های مربوط به مؤلفه فضای بازی و سبز شهری، وضعیت مبلمان در پارک و فضای بازی، گرچه وضعیت آن کمتر از سطح مطلوب و یا میانه نظری بوده است اما کمترین اختلاف را با میانه نظری داشته است.

جدول ۵. میانگین رتبه و نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای گویه‌های مؤلفه فضای بازی و سبز شهری

مطلوبیت عددی یا میانه نظری = ۳						
مؤلفه‌ها	میانگین رتبه	اختلاف میانگین	مقدار تی	سطح معناداری	حد پایین	حد بالا
وضعیت باشگاه بازی و خانه اسباب‌بازی در سطح شهر	۲/۳۱۸۵	-۰/۶۸۱۴۵	-۸/۷۷۰	۰/۰۰۰	-۰/۸۳۴۵	-۰/۵۲۸۴
طراحی وسایل بازی خلاقانه برای کودکان در فضای بازی	۲/۷۴۶۰	-۰/۲۵۴۰۳	-۳/۲۶۴	۰/۰۰۱	-۰/۴۰۷۳	-۰/۱۰۰۸
استفاده از رنگ‌های مناسب در طراحی وسایل بازی	۲/۶۹۹۲	-۰/۳۰۰۸۱	-۳/۸۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۴۵۳۸	-۰/۱۴۷۸
استفاده از عناصر طبیعی (آب، خاک، گیاه و...) در فعالیت و بازی کودکان	۲/۳۸۳۷	-۰/۶۱۶۳۳	-۷/۶۹۱	۰/۰۰۰	-۰/۷۷۴۲	-۰/۴۵۸۵
طراحی پارک به لحاظ برانگیختن قوه خلاقیت و نوآوری	۲/۲۸۹۸	-۰/۷۱۰۲۰	-۹/۴۱۱	۰/۰۰۰	-۰/۸۵۸۸	-۰/۵۶۱۶
خلاقیت فضای بازی به منظور تشویق به هماهنگی، صداقت، مساوات و..	۲/۶۱۸۵	-۰/۳۸۱۵۳	-۴/۹۶۴	۰/۰۰۰	-۰/۵۳۲۹	-۰/۲۳۰۲
وضعیت استفاده از حیوانات برای فعالیت و بازی کودکان	۲/۵۱۰۱	-۰/۴۸۹۸۸	-۶/۲۶۳	۰/۰۰۰	-۰/۶۴۳۹	-۰/۳۳۵۸
وضعیت مبلمان در پارک و فضای بازی	۲/۷۵۱۰	-۰/۲۴۹۰۰	-۳/۰۱۷	۰/۰۰۳	-۰/۴۱۱۵	-۰/۰۸۶۶۵
مؤلفه فضای بازی و سبز شهری (به طور کلی)	۲/۵۲	-۰/۴۷۸	-۸/۲۵۴	۰/۰۰۰	-۰/۵۹۳	-۰/۳۶۴

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

سطح مطلوبیت در سطح یکسانی نیستند. بدین ترتیب در بین مؤلفه‌های شهر کودک‌مدار، مؤلفه دسترسی به خدمات با میانگین رتبه ۲/۹۱ در رتبه اول، مؤلفه ایمنی و امنیت با میانگین رتبه ۲/۶۴ در رتبه دوم، مؤلفه فضای بازی و سبز شهری با میانگین رتبه ۲/۲۶ در جایگاه سوم، مؤلفه مشارکت و ارزش‌دهی به کودکان با میانگین ۲/۱۹ در جایگاه چهارم قرار دارد (جدول ۶).

۵،۲،۴ اولویت‌بندی مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک

یافته‌های آزمون فریدمن نشان می‌دهد که مؤلفه‌ها به لحاظ اهمیت و سطح اولویت تفاوت معناداری با همدیگر داشته‌اند. به طوری که براساس آزمون فریدمن، مقدار کای اسکوئر ۳۶/۶۹ و سطح معناداری آن کمتر از یک درصد بوده است. یعنی مؤلفه‌ها شهر دوستدار کودک به لحاظ اهمیت

جدول ۶. نتایج آزمون فریدمن برای مؤلفه‌های شهر کودک مدار

رتبه	میانگین رتبه	مؤلفه‌ها
دوم	۶۴/۲	ایمنی و امنیت
چهارم	۱۹/۲	مشارکت و ارزش‌دهی به کودکان
اول	۹۱/۲	دسترسی به خدمات
سوم	۲۶/۲	مؤلفه فضای بازی و سبز شهری
سطح معناداری: ۰/۰۰۰ مقدار کای‌اسکوئر: ۳۶/۶۹		

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

مؤلفه‌ها در سطح یکسانی نبوده است و اختلاف معناداری بین میانگین رتبه‌ها در سطح آلفای کمتر از پنج درصد وجود داشته است. بر این اساس، مؤلفه دسترسی به خدمات در اولویت اول، مؤلفه ایمنی و امنیت در اولویت دوم، مؤلفه فضای بازی و سبز شهری در اولویت سوم و مؤلفه مشارکت و ارزش‌دهی به کودکان در اولویت چهارم قرار دارد.

همچنین نتایج کلی این پژوهش، با نتایج حاصل از مطالعات فرزاد بهتاش (۲۰۲۱)، در خصوص میدان گل در محله مرزداران تهران، با یافته‌های مطالعات ابهری (۲۰۲۱) با مطالعه موردی شهر جهرم، با مطالعات حکمت نیا و همکاران (۲۰۲۰) راجع به شهر تبریز و نتایج بررسی‌های تیموری و همکاران (۲۰۱۹) با مطالعه موردی منطقه سه شهر تبریز، از این لحاظ که شاخص‌های شهر دوستدار کودک در این شهرها در وضعیت مطلوبی قرار ندارند، همسو است.

نتایج جزئی این مطالعه در خصوص اولویت‌بندی مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک با مطالعات پورووهاندویو و همکاران (۲۰۲۳) و جانسون و همکاران (۲۰۲۲) در خصوص اهمیت بالای فضای بازی و سبز شهری، به‌عنوان مؤلفه شهر دوستدار کودک همسو نیست. راخیمووا و همکاران (۲۰۲۲) در مطالعه‌ای به این نتیجه رسیدند که مشارکت کودکان و ارزش‌دهی به آن‌ها را در راستای شهر دوستدار کودک به‌عنوان مهم‌ترین مؤلفه است. در این رابطه نتایج مطالعات زنگنه و همکاران (۱۴۰۲) در

۶ نتیجه‌گیری و بحث

هدف از این پژوهش، سنجش و تبیین مؤلفه‌ها و شاخص‌های شهر دوستدار کودک از دیدگاه کودکان و والدینشان و همچنین اولویت‌بندی مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک به لحاظ سطح مطلوبیت بوده است. در این راستا نتایج به‌طور کلی نشان می‌دهد که مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک در شهر مورد مطالعه در وضعیت مطلوب و مناسب قرار ندارند. به‌طوری که براساس نتایج آزمون آماری تی تک نمونه‌ای، همه مؤلفه‌ها پایین‌تر از سطح مطلوب یا میانه نظری بوده و بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب و یا سطح انتظار اختلاف معناداری وجود دارد و این اختلاف در سطح خطای کمتر از پنج درصد مورد تأیید قرار می‌گیرد. البته گرچه به‌طور کلی همه مؤلفه‌ها در حد پایین‌تر از سطح متوسط یا وضعیت مطلوب بوده است. اما در بین مؤلفه‌ها، مؤلفه دسترسی به خدمات تعداد شاخص مطلوب دوستدار کودک، بیشتر از تعداد شاخص‌های نامطلوب آن بوده است و مؤلفه فضای بازی و سبز شهری نیز تمام شاخص‌های آن در سطح کمتر از میانه نظری یا وضعیت مطلوب قرار داشته است. همچنین براساس نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای، بیشترین اختلاف بین وضعیت موجود و سطح مطلوب و حد انتظار مربوط به مؤلفه فضای بازی و سبز شهری و کمترین اختلاف بین وضعیت موجود و سطح مطلوب مربوط به مؤلفه دسترسی به خدمات است. براساس نتایج آزمون فریدمن، میانگین رتبه

مؤلفه‌های مربوط به شهر دوستدار کودک، مؤلفه دسترسی به خدمات در شهر آمل علی‌رغم اینکه وضعیت مطلوبی نداشته است اما در بین مؤلفه‌ها، بالاترین اولویت به لحاظ سطح مطلوبیت، مربوط به همین مؤلفه بوده است از این نظر نتایج این مطالعه هم‌راستا با نتایج مطالعات زنگنه و همکاران (۲۰۲۳) از شهر جدید گلبهار و نتایج مطالعات احمدوند و همکاران (۲۰۲۲) از شهر اهواز است.

با توجه به اینکه در این پژوهش، ارزیابی شاخص‌های شهر کودک‌مدار توسط کودکان بدون در نظر گرفتن گروه‌های سنی آن‌ها، از ناحیه مورد مطالعه صورت گرفته است از این رو با توجه به خواسته‌های متفاوت کودکان در هر یک از گروه‌های سنی، جهت تحقیقات آینده پیشنهاد می‌شود ارزیابی شاخص کودک‌مدار در گروه‌های سنی مختلف کودکان به صورت تطبیقی یا با تأکید بر یک گروه سنی خاص از کودکان انجام گیرد. همچنین جهت کسب نتایج دقیق‌تر و تفصیلی‌تر، مطالعه و ارزیابی شاخص‌های کودک‌مدار در فضاهای عمومی شهر به طور نمونه فضاهای آموزشی، فضای سبز و بازی، فضای درمانی و دیگر فضاهای عمومی شهر به صورت جداگانه جهت تحقیقات آتی ضروری است.

شهر جدید گلبهار نیز نشان می‌دهد که میزان مشارکت در حد مطلوب بوده است اما نتایج این پژوهش براساس آزمون تی تک نمونه‌ای، وضعیت این مؤلفه در حد پایین‌تر از سطح متوسط بوده است و براساس آزمون فریدمن نیز همین مؤلفه پایین‌ترین اولویت را داشته است. بدین ترتیب نتایج این مطالعه در تضاد با نتایج مطالعات راخیمووا و همکاران و زنگنه و همکاران است. بنابراین در تأمین نیازها و خواسته‌های کودکان در چارچوب مؤلفه‌ها و شاخص‌های شهر دوستدار کودک در این شهر توجه اندکی شده است. همچنین کودکان به‌عنوان ذی‌نفعان در تصمیمات توسعه‌ای شناخته نشدند. لذا در تحقق بخشی شاخص‌های دوستدار کودک در ناحیه مورد مطالعه، باید مؤلفه مشارکت کودکان و ارزش‌دهی به آن‌ها در کانون توجه قرار گیرد. حسین و تسنیم (۲۰۲۰) با مطالعه اهمیت فضای باز در خلق شهر داکا به‌عنوان دوستدار کودک به این نتیجه رسیدند که این شهر در زمینه شاخص‌های مؤلفه فضای باز و عمومی برای بازی به‌عنوان شاخص‌های دوستدار کودک در وضعیت نامطلوب قرار دارد. یافته‌های این مطالعه نیز در زمینه مؤلفه فضای بازی و سبز شهری همین وضعیت را نشان می‌دهد. از این رو با نتایج این مطالعه هم‌جهت است. همچنین نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که در بین

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- Abhari, N. Shamsadini, A & Ezatpanah, B. (2021). Investigating the situation of child-friendly city and its relationship with quality, safety and security indicators of needed children's uses in Jahrom city. *Journal of Urban Social Geography*, 8(1), 153-172.
- Adams, S. Savahl, S. Florence, M. & Jackson, K. (2018). Considering the natural environment in the creation of child-friendly cities: Implications for Children's subjective well-being. *Child Indicators Research*, 12(2), 545-567.
- Alias, A. Naseri, N.M & Awang, M.M. (2024). A Tracer Study on Child Participation in Child Councillor Programmes Aimed towards Development of the Child Friendly Cities Initiative. *Children*.10.732. pages: 2-18.
- Brown, C. Lannoy, A.D. McCracken, D. Gill, D. Grant, M. Wright, H & Williams, S. (2019). Special issue: child-friendly cities. *Cities and Health*. Vol. 3, Nos. 1-2, 1-7.
- Cordero-Vinueza.V.A, Niekerk.F & Van.Dijk. T. (2023). Making child-friendly cities: A socio-spatial literature review. *Cities*.137. pages:1-13.
- Chue, M. Fang,Z. Mao, I. Ma, H. Lee, C.Y and Chiang, Y.C. (2024). Creating A child-friendly social environment for fewer conduct problems and more prosocial behaviors among children: A LASSO regression approach. *Acta Psychologica*.244. pages: 1-16.
- Farzad Behtasha M. R & Sarlak.Sara. (2021). Organizing Golha Square in Marzadaran Neighborhood Using a Child-Friendly City Approach for Children's Mental Health. *Armanshahr Architecture & Urban Development*. Volume. 14 Issue. 34. Pages 169-176.
- Ghalandarian, I & Younesi. Z. (2021). Visual Reflections of Child Friendly Urban Space in 7-12 Years Old Children's Painting. *Journal of Hoviat Shahr*. Vol.15. No.14. Pages. 15-28.
- Hee, L. Y. & Mi-Na, L. (2021). A study on the plan for the creation of a child friendly city according to the UN convention on the rights of the child. *Asia-pacific Journal of Convergent Research Interchange*, 7(3), 99-109.
- <https://doi.org/10.47116/apjcri.2021.03.09>
- Hekmatnia, H. Mousavi, M. N. Rasouli, M & Saeidpoor. S. (2020). Child Friendly City Foresight In The 1410 Horizons (Case Study: Tabriz City. *Geography and territorial spatial arrangement*. Volume 10, Issue 36. Pages. 37-54.
- Hossain.S.H & Tasnim.Z. (2020). Study on the importance of open space due to create Dhaka as a child friendly city. *Asian Journal of Social Sciences and Legal Studies*, 2(5).pages: 96-103.
- Heydari, M.T. Ahadnejad Revashti. M, Rahmani.M & Mohrami.S.(2020). Necessities of planning a safe city for children in an Iranian city with a social security approach (Case study: Zanjan 's historical context neighborhoods. *Journal of social security's studies*. Issue. 16. Pages 243-276.

- Jonsson, M. Herbert, E. Zalar, A & Jansson, M. (2022). Child-Friendly Environments – What, How and by Whom? Sustainability, 14, 4.852.
- Jansson, M. Sundevall, E. & Wales, M. (2016). The role of green spaces and their management in a child-friendly urban village. Urban Forestry & Urban Greening, 18, 228-236.
- Kamel Nia, H. & Haqhir, S. (2009). Green Space Design Patterns in a Child-Friendly City, (Case Study: Child-Friendly City of Bam), Bagh-Nazar Scientific and Research Quarterly, No. 12, 77-88.
- Kharazmi, O.A. Johari, L & Kharazmi, A.A. (2020). Assessing the Child Friendly City Indicators in Mashhad Metropolis. Journal of Urban Social Geography, 7 (1), Pages. 191-210.
- Korpela, N. (2014). Handbook of environmental psychology, Bechtel, B. and Churchman, A., Children's Environment.
- Łaskiewicz, E. & Sikorska, D. (2020). Children's green walk to school: An evaluation of welfare-related disparities in the visibility of greenery among children. Environmental Science & Policy, 110, 1-13.
- Moayedfar, S. & Safaei, F. (2019). Child-friendly city planning to increase the partnership of the youth in urban public spaces. A case study of the city of Abadeh. Journal of Geographical research on desert area. Volume 7, Issue 2. Pages 247-278.
- Mottalebim, G. Zarghami, E & Bagheri, H. (2021). Effective Factors in Citizen Satisfaction Index (CSI) through Development of Child-Friendly Environment (Case Study: District 1 of Tehran City). Environmental Education and Sustainable Development. Volume 9, Issue 3. Pages 133-146.
- Nan, F. (2020). Policy innovation on building child friendly cities in China: Evidence from four Chinese cities. Child. Youth Serv. Rev. 118, 105491.
- No. W. Choi, J. & Kim, Y. (2023). Children's walking to urban services: an analysis of pedestrian access to social infrastructures and its relationship with land use. International journal of geographical information science Vol. 37, No. 1, 189-214.
- Nooshzadeh, S & Asmaeli, S. (2019). Neighborhood design with a child-friendly city approach. Case study: Neighborhood of Sarhangaldari Karman. Journal of urban design studies and urban research. 6 (9) Pages. 85-92.
- Pitsikali, A. Parnell, R. & McIntyre, L. (2020). The public value of child-friendly space: Re-conceptualising the playground. Archnet-IJAR: International Journal of Architectural Research, 14(2), 149-165.
- Purwohadyo, J. Reinhart, H. Spatura, E. Kurniawan, A. Rachmawati, R. Widiyastuti, D. Retnowati, A. Isnaini Sadali, M & Ghiffari, A. (2023). Spatial Multi-Criterion Analysis (SMCA) to Determine the Suitability of Green Open Space (GOS) at Kalurahan Wonokromo, Special Region of Yogyakarta, IRSPSDB International, vol.11, 157-174.
- Rakhimova, N. McAslan, D. & Pijawka, D. (2022). Measuring child-friendly cities: developing and piloting an indicator assessment tool for

- sustainable neighborhood planning. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*. Pages:1-27.
- Sapasaglagam, O & Eryilmaz, A. (2024). Building Child-Friendly Cities for Sustainable Child Development: Child-Friendly City Scale-Child Form. *Sustainability*.16. 1228.pages:2-15.
- Shieh, A & Sharafi, sh. (2014). Effective evaluation of safety of recreational space for children (Case Study: Tehran Niavaran neighborhood. *Journal of Sepehr*. Pages. 18-24.
- Teymouri, I. Asgharizamani, A. Roustaei, S & Koushesh Vatan, M.A. (2019). Examining the spaces of the child friendly city case study Region 3 of Tabriz. *Journal of economic and development sociology*. Volume & Issue: Volume 8, Issue 1. Pages 53-77.
- Vinueza, V.A.C.; Niekerk, F.F. & van Dijk, T.T. (2023). Making child-friendly cities: A socio-spatial literature review. *Cities*. 137, 104248.
- Wang, X. K. Elkhoully, A. A. N. Shukla, P. Jiang, W. W. Zhang, X. P., Zhang, Q. X & Aerts, J. (2023). The child-friendly cities concept in China: A prototype case study of a migrant workers' community. *International Social Work*.
- Wridt, P. (2010). A Qualitative GIS Approach to Mapping Urban Neighborhoods with Children to Promote Physical Activity and Child-Friendly Community Planning. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 37(1), 129-147.
- Zanganeh, M. Hosseini. S.H & Moradpure.M.(2023). The evaluation of child-friendly City Indicators in New Cities (Case Study: Golbahar as a New City). *Geography and urban space development*. Volume 10, Issue 2. Pages 133-149.
- Zarghami. A & Bagheri, H. (2016). Factors of Child-Friendly Places in Neighborhood Area. *Journal of Hoviat Shahr*. Volume 13, Issue 1. Pages.105-116.
- Zhou, Y. Wang, M. Lin, S. & Qian, C. (2022). Relationship between children's independent activities and the built environment of outdoor activity space in residential neighborhoods: A case study of Nanjing. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(16).
- Ziari, K. Sarraf, M. Poorahmad, A. & Farhoudi. R. (2020). Explanation of Child-Friendly City Principles with the attitude of the Urban Environment Improvement using Delphi Method in District 2 of Tehran. *Geographical Researches*.;36(2). Pages. 173-189.
- Yen, L. L. Chen, L. Lee, S. H. Hsiao, C. & Pan, L. Y. (2022). Child and adolescent behavior in long-term evolution (CABLE): A school-based health lifestyle study. *Prompt Education*, Suppl 1, 33-40.